ఏది గమ్యం ?

రవి రాము ఎం.ఏ. క్లాసులో చేరిన మొదటి రోజుల్లోనే నాకు పరిచయమయ్యారు.

రవి చక్కగా బట్టలు వేసుకొంటాడు. రాములో వినయం విశేషం.

రవికంటే రాముకే ఎక్కువ మార్కులు బి.ఏ.లో. రవి చూపుల్లోంచి ధనం రాలుతుంది. నవ్వితే నవరత్నాలు ఏ మహారాణికో రాలినట్లు.

రాము పుస్తకాల పురుగు. పురుగు పుస్తకం స్వరూపం తింటుంది. రాము స్వభావం తింటాడు.

రవి మెళ్ళోని బంగారు గొలుసు ఎప్పుడూ కొరుకుతూ ఉంటాడు. పై జేబులోని నూరు రూపాయల నోటు 'హలో' అంటుంటుంది.

రవి, రాము హాస్టల్లో ఒకే రూం. ఒకరోజు వాళ్ల రూం చూశాను.

ఒక పక్క సంపన్నత కనిపించింది. మరో పక్క బీదతనం కిటికీలోంచి వచ్చే గాలికి రెపరెప కొట్టుకొంటూ ఉంది.

రవి మంచం అందగత్తె కాశ్మీర జాపుకు కూర్చున్నట్లుంది. రాము పడక సొమ్ములేని ఇల్లాలు సాదుచుక్క పెట్టుకొన్నట్లుంది.

రాము బట్టలు, పుస్తకాలు, పడక సర్దుకొన్న తీరుచూస్తే ఎంతో ముచ్చటగా ఉంది.

రవి బట్టలు విలువైనవే. అరుదైన పుస్తకాలు కొన్నాడు. పడక సుఖం తెలిసినవాళ్ళకే ఆ మంచం అందం తెలుస్తుంది.

రవి సూర్యుడు కావచ్చు.

రాము చంద్రుడే!

కాని వాళ్ళిద్దరు సూర్యచంద్రులుకారు. కారణం ఏమీలేదు. సూర్యచంద్రులు కలిసిరారు. కలిసిపోరు.

కాని రాము, రవీ, కలిసి కాలేజీకి వస్తారు. కలిసి హాస్టలుకు వెళతారు.

ఒకరు కనిపిస్తే మరొకరు పక్కనే ఉన్నట్లే లెక్క. ఉండి తీరతారు.

రవి బట్టలు రాము లాండ్రిలో వేసినప్పుడు, పుస్తకాలు క్లాసుకు తీసుకు వచ్చినప్పుడు నాకు ఎంతో సంతోషం కలిగింది. మిత్రులంటే అలా ఉండాలి, అనుకొన్నాను.

కాని రవి ఎసైన్‌మెంటు రాము వ్రాసినప్పుడు నాకు అదోలా అనిపించింది.

అయితే తాను రాయవలసిన ఎసైన్‌మెంటు రాయకుండా, రవి రాయవలసింది వ్రాస్తే బాధ అనిపించింది.

రవితో 'నువ్వెందుకు ఎసైన్‌మెంట్ రాయలేదు'? రాముతో ఎందుకు రాయించా' వంటే 'నా పేరు మీద నాలుగు కాగితాలు ఎసైన్‌మెంటు పేరుతో ఉంటే చాలదా?' అని నవ్వేశాడు.

ఆ మాటే రాముతో అంటే 'అది రాయటంవల్ల వచ్చే లాభం వచ్చేసింది కదా - పేరు ఎవరిదైతేనేం ?' అని ముఖం దించేసుకొన్నాడు.

ఒక రోజు సినిమా నుంచి వస్తుంటే రవి కనిపించాడు. ఒక్కడే కనిపించటంతో విచిత్రంగా అనిపించి పలకరించాను.

'రాము ఏడి ?'

'ఏమో' వెళ్ళి పోతున్నాడు. అలా వెళ్ళి పోతుంటే నాకు చిన్నతనమనిపించింది.

నేనంటే రవికి చాలా ఇష్టం !

అతను అలంకరించుకొనే తీరు నాకూ ఇష్టం. అతణ్ణి చూస్తుంటే పాతికేళ్ళ నాటి నన్ను నేను చూచుకొన్న భావన కలుగుతుంది.

రవి నా క్రీసీడో ఏమో నాకు అమితంగా గౌరవం చూపించే వాడు.

ఏదైనా పని చేసుకొంటూ 'పోయిరా' అని చెప్పిందాక పోని రవి ఏమో అని వెళ్ళిపోతుంటే మతిపోయి చూస్తూ నిలబడ్డాను.

అల్లంత దూరం పోయి, ఆగి, వెనుదిరిగి చూచి, వెనక్కు వచ్చి, 'రేపు మిమ్మల్ని కలుసు కొంటాను' అని ఆగకుండా వెళ్ళిపోయాడు.

వెళుతుంటే వాసన వచ్చింది.

ఏమైనా తాగి ఉంటాడా అనిపించి వళ్ళు జలదరించింది.

రవి సరదాగా ఉంటాడు. సోమరిగా ఉంటాడు. డబ్బు ఉంది కాబట్టి తగలబెతాడు విలాసంగా. కానీ చెడ్డవాడు కాదు. చెడు అలవాట్లు లేవు.

రవిని గురించి చెడ్డగా ఆలోచన వచ్చినందుకు బాధపడి వెళ్ళిపోయాను.

మర్నాడు ఉదయమే కనిపించి, ఏమీ అనుకోవద్దండి ఏదో తాగాను, ఏమో తాగాను' అన్నాడు నాకు మత్తెక్కింది. తలతిరగటం ప్రారంభమయింది.

'నిజమేనా?'

'పొరపాటయిపోయింది' అని దిగులుగా నిలబడ్డాడు.

హుషారుగా ఉండే రవి అలా అయిపోతే నాకేం బాగాలేదు.

'తాగకూడదు' అన్నాను కాని నాకేమీ నచ్చలేదు. నేనన్న మాట.

'తాగను' అని గోళ్ళు గిల్లుకొంటూ నిలబడ్డాడు.

'ఏం' అని ముఖంలోకి చూస్తే 'నిన్న స్కాలర్‌షిప్ వచ్చింది. ఏదో చేద్దామనిపించింది. మన్నించండి' రవి వెళ్ళిపోయాడు.

రవికేం స్కాలర్‌షిప్ వచ్చింది? హరిజనులకు స్కాలర్‌షిప్ వస్తుంది. వాళ్ళు సాధారణంగా బీదవాళ్ళు! అంత బీదవాళ్ళు లోకంనిండా ఉన్నారు. కాని వాళ్ళకున్న సాంఘిక దోషం - అంటరానితనం - అందరికీ ఉండదు. వాళ్ళకది పోగొట్టటానికి బీదవాళ్ళలోనే ప్రాధాన్యం ఇస్తారు. హరిజనుల్లో ధనవంతులుంటే స్కాలర్‌షిప్‌రాదు.

రవి హరిజనుడు అనిపించడు. అయినా ధనవంతుడు.

గిరిజనులకు ప్రభుత్వ స్కాలర్‌షిప్ వస్తుంది.

ఈ దేశంలో అందరికీ ఇల్లూ, వాకిలీ ఊరూవాడా ఉన్నాయి, గిరిజనులకు తప్ప.

ఈ దిక్కుమాలిన వాళ్ళకు దేశదిమ్మరులకు సంఘజీవితం కోసం జరిగే ప్రయత్నంలో విద్యా, స్కాలర్‌షిప్ బాగున్నాయి.

రవి గిరిజనుడు కాదు.

అంటరానితనందోషంలో కూరుకొని పోయినా, దేశదిమ్మరులు కాక పోయినా సంఘంలో కొంతభాగం చేసుకోలేని, కొందరిదృష్టిలో నీచమైన వృత్తులు చేసుకొనేవాళ్ళు సమాజంలో ఆర్థికంగా వెనకబడి ఉన్నారు. ఈ వెనుకబడినవాళ్ళు ముందుకు రావటానికి చదువూ స్కాలర్‌షిప్పు పేరిట ధన సహాయమ్మూ న్యాయమే.

రవి వెనుకబడిన తరగతివాడు కాదు.

పేరుకేమో ఉన్నతకులమే, అయినా డబ్బులేక, చదువు సాగక, అయో మయంగా బ్రతుకు ఈడుస్తున్నవాళ్ళు ఈ దేశంలో ఎంతో మంది ఉన్నారు.

వాళ్ళకూడా మరీ బీదవాళ్ళయితే ప్రభుత్వం ధనసహాయం చేయటం న్యాయమే!

ఉన్నత కులాలలో మరీ బీదవాళ్ళకు ప్రభుత్వమిచ్చే స్కాలర్‌షిప్పు రవికి వచ్చిందని తెలిసి ఆనందించాను. బాధ కలిగింది.

రామూ, రవీ ఒకే కులంవాళ్ళు!

'నీకు స్కాలర్‌షిప్‌రాలేదా?' అని రాముని అడిగాను.

ఎందుకు రాలేదంటే 'మా నాన్న ఉద్యోగికదా' అన్నాడు.

ఏం చేస్తాడంటే 'అటెండరు' అని జవాబు చెప్పాడు.

అయినా నువ్వు పేదవాడివేకదా అంటే నాకంటే పేదవాళ్ళకు మాత్రమే స్కాలర్‌షిప్పు ఇస్తారని చెప్పాడు.

రవి నీ కంటే పేదవాడా అని అడిగితే, కాదని వెళ్ళిపోయాడు.

రవి రాముకంటే తెలివైన వాడూ కాదు.

రాముని నేను ఎంత ఆప్యాయంగా పలకరించబోతే అంతగా తప్పించుకు పోతాడు.

రాము చదువు, తెచ్చుకొనే మార్కులు, చూపే వినయం, నాకు ఆత్మీయంగా అనిపిస్తాయి.

రవికి ఇంటి దగ్గర్నుంచి డబ్బు బాగా వస్తుంది. రాముకు అంత రాదు.

రవి రెండు రోజుల్లో ఖర్చుపెట్టే డబ్బు రాము నెల రోజుల్లో కూడా ఖర్చు చేయడు.

రవి జేబులో ఎప్పుడు చిన్న బేంకు ఉంటుంది. రాము జేబులో చిల్లర కూడా ఉండని రోజులుండవచ్చు.

స్కాలర్ షిప్పు రాముకు రాకుండా పోవటం కష్టమనిపించింది.

రవికి రావటంలో చింతలేదు. రాముకు రాకపోవట్నంలో బాధ ఉలది.

రవి మాట రాము జవ దాటడు. ఏం చేయమంటే అది చేస్తాడు.

అలా ఎందుకు చేయాలా అని అనుకోడు. అనుకొన్న వాళ్ళకు జవాబూ దొరకదు.

ఇద్దరూ వెళితే కాఫీ బిల్లు రవి ఇస్తాడు. రాము ఇవ్వటానికి కూడా ప్రయత్నించడు

వీళ్ళిద్దరికీ స్నేహం ఎలా అయిందా అని తెలుసుకొనే ప్రయత్నం చేస్తే వాళ్ళు చిన్నప్పణ్ణుంచి కలసి చదువుకొన్నారని విన్నాను.

ఒకే ఊరు!

కొంత బంధుత్వం ఉంది.

కొంత మైత్రి ఉంది.

ఈ మైత్రి బంధుత్వం వెనక దాస్య మనస్తత్త్వం ఉందనిపించింది.

ఆవేశపరులకు అంతా అలా అనిపిస్తుందని సర్ది చెప్పుకొన్నా తట్టుకో బుద్ధి కావటం లేదు.

రవి దర్జా, ఠీవి చూస్తుంటే చూడాలని బుద్ధి పుడుతుంది. స్నేహం చేయాలని ఆశ కలుగుతుంది.

రాము కూడా అటువంటి ఆకర్షణకే లొంగి ఉండాలి.

ఈ తలనొప్పి ఎందుకు తెమ్మన్ని వాళ్ళ విషయం ఆలోచించటం మానేశాను.

కానీ ఒకరోజు రాము వాళ్ళనాన్న కనిపించాడు.

ఉన్నా కాస్తంత పొలం పుట్ర రవి వాళ్ళ తండ్రి కాజేస్తే ఆ వూళ్ళో ఉండలేక, భార్యనూ కొడుకునూ తీసుకువచ్చి అటెండరుగా చేరి కాలం గడుపుతున్నానని చెప్పాడు.

పట్నం వచ్చిన రవితో రాముకు మళ్ళీ కాలేజీతో కలయిక. డిగ్రీ కలిసే చదువుకొన్నారు.

రామువాళ్ల తాత రవివాళ్ల తాత దగ్గర ఊడిగం చేశాడు. పార్టీ కక్షల్లో చనిపోయాడు.

రామువాళ్ల ముత్తాత, రవివాళ్ల ముత్తాత స్నేహంగా ఉండేవాళ్ళు. దోపిడీ దొంగలముఠా బారినుంచి రాము ముత్తాత రవి ముత్తాతను రక్షించి గతించాడు.

వంశపారంపర్యంగా రాము వాళ్ళు రవి వాళ్ళకు సేవలు చేస్తూ జీవించారని తెలిసి రాము ప్రవర్తన నాకు అర్థమయింది.

అయితే రాము తండ్రి ఆ రొంపి నుంచి తప్పించుకో చూశాడు కద్దా, రాము ఎందుకా ప్రయత్నం చేయలేదూ అని నాకు తపన పుట్టిన మాట నిజం.

రాము తండ్రికి చేనుంది. పొలం ఉంది. ఒక ఊరు శిస్తు అంతా రాము తండ్రి కడుతూ ఉంటాడు. ఇది కరువు నేల. పంటసరిగా పండదు. గింజ ఇంటికి రాదు.

వచ్చినేడు ఫరవాలేదు. రానేడు విత్తనాలు కూడా దండగ.

పంట పండకపోయినా, పండలేదని చెప్పినా ఆదాయం హద్దులో సర్టిఫికెట్టు పుడుతుంది.

వందెకరాల ఆసామి కొడుకు కూడా ఈ సర్టిఫికెటు పొందవచ్చు.

అటెండరు కొడుకు మాత్రం ఆ సర్టిఫికెటు పొందలేదు.

స్కాలర్‌షిప్ రాదు.

గుండెకోతగా ఉన్నమాట మాత్రం నిజం.

ప్రభుత్వం మారింది. లెక్కలు సరీగ్గా తేలలేదు. డబ్బు కనిపించలేదు.

ఉన్నత కులాల వాళ్ళ బీదతనం స్కాలర్‌షిప్పుల మీద కొంతపడింది.

అందరికీ స్కాలర్‌షిప్ రాలేదు.

రెండో సంవత్సరం రవికి కూడా రాలేదు.

యోగ్యులయిన కొందరికి స్కాలర్‌షిప్ రాకపోయి కష్టమూ తెలిసి వచ్చింది.

వాళ్ళు మెస్‌లో బిల్లు కట్టలేకపోయారు.

హాస్టల్లో ఇబ్బందిగా ఉండటం మొదలయింది.

వీళ్ళు ఆ ఆఫీసు ఈ ఆఫీసు చుట్టూ తిరిగారు.

ఫలితం లేకపోయింది.

వాగ్దానాలు ఉన్నాయి. స్కాలర్‌షిప్పులే రాలేదు.

ఆందోళన ప్రారంభమయింది.

రవిని ఈ గొడవమనకొద్దని రాము హెచ్చరించకపోలేదు. తనకు రాకపోయినా చింతలేదు కానీ, నీలాంటి యోగ్యుడికి స్కాలర్‌షిప్పు రాకపోవటం ఏమీ బాగాలేదని రవి మండిపడ్డాడు.

నాకు ఎలాగూ రాదుకదా అనుకొన్నాడు రాము. నీకు స్కాలర్‌షిప్ రాలేదుకదరా అని దిగులుపడనందుకు బాధపడలేదు. సానుభూతి చూపించినందుకు ఆనందించాడు రాము.

విద్యార్థులంతా క్లాసులు మానేశారు. నినాదాలు చేశారు. బస్సులాపారు. రైళ్ళాపారు.

పోలీసులు లా అండ్ ఆర్డరు కాపాడాలి. విధినిర్వహణం కోసం వచ్చారు.

పోలీసుల్ని చూస్తే విద్యార్థులకు పోలియో వచ్చింది.

నినాదాలు చేస్తున్న వాళ్ళు వంకరటింకరగా పరుగెత్తారు.

రవి పక్కనే రాము పరుగెత్తాడు. 'ఇక్కణ్ణువు పనికిరావు. రూంకుపోరా' అన్నాడు రవి 'పోనుపో' అన్నాడు రాము.

రోడ్లు వేయించటానికి, ప్రయాణాలు సుఖంగా సాగేటట్లు చూడటానికి ప్రక్కగా రాళ్ళు తోలించారు.

దొరికిన రాయి దొరికినట్లు పుచ్చుకొని విద్యార్థులు విసరటం ప్రారంభించారు.

తగలదలుచుకొన్న రాళ్ళు తగులున్నాయి. తప్పించుకో దలుచుకొన్న రాళ్ళు తప్పించుకొంటున్నాయి.

పోలీసులు లాఠీలు తిప్పటమూ మొదలయింది.

రాయి ఎంత దూరానికయినా విసరవచ్చుననేది అందరికీ తెలిసిన సంగతే!

లాఠీతో దగ్గరున్న వాడినే కొట్టటానికి వీలవుతుందనేది రహస్యంకాదు.

అందువల్ల పోలీసులు ఎవర్నీ కొట్టలేక పోయారు,

అయితే విద్యార్థులు విసిరినరాళ్ళు తగిలాయి.

'మనం రాళ్ళు విసరొద్దు పోదాంరా' అని రాము రవిని లాగుతూ ఉన్నాడు.

రవి విడిపించుకొని రాళ్ళు విసురుతూ ఉన్నాడు.

పోలీసులు టియర్‌గాస్ వదిలారు. అయినా రాళ్ళ వర్షం.

'నువ్వురూంకు పోతావా? తన్నమంటావా?' అంటూ రవి రామును కసురుకొన్నాడు.

'నిన్ను ఇక్కడవదలి పోను' అని మొండికేసి 'రా రూంకు పోదాం!' అన్నాడు.

'పోపో-రేయ్‌పోపోరా' అని రాళ్ళు విసురుతూనే ఉన్నాడు రవి.

'ఫైర్ చేస్తున్నాం వెళ్ళిపొండి' అని మైక్‌లోంచి, పోలీసు వేన్‌లోంచి వినిపించింది.

రాళ్ళ వర్షం!

తుపాకి గుండు!

పిట్టల్లా లేచి పరుగెడుతున్నారు విద్యార్థులు.

'పారిపోవద్దు! ఉండండి' అంటూ ఆపుతున్నాడు రవి.

'పోదాం రారా!' అని రవిని పట్టుకొని పీకులాడుతున్నాడు రాము.

తుపాకి పేలింది.

రాము పడిపోయాడు.

వాతావరణం చుట్టూ అల్లకల్లోలంగా ఉంది. నిర్మానుష్యం అయిపోయింది.

రామును వేన్‌లో వేసుకుపోయారు

ఆ పైన చాలా గందరగోళం జరిగింది. నేను తల స్నానం చేశాను.

తల నీటిలో కన్నీళ్ళు కరిగి పోయాయి.

హాస్టల్లో, రూంలో, రవి పిచ్చివాళ్ళా కూర్చున్నాడు.

బోసిగా ఉన్న గదిలో ఏకాకిగా, దిగులుగా ఉన్న రవిని ఏమని పలకరించాలో తెలియలేదు.

తిరిగి వస్తుంటే నా వెనక నా నీడ నా అంత వేగంగా నడచి వస్తూ ఉంది.